



11 жовтня 2024 | № 23-24  
(1583 - 1584)

## НОВИНИ ЧАЕС

Офіційне видання  
ДСП «Чорнобильська АЕС»

# Чи бути на ЧАЕС



*малим модульним  
реакторам?*



## Чорнобильську АЕС розглядають як майданчик для розміщення малих модульних реакторів

див. стор.3

### У ЦЬОМУ НОМЕРІ

**стор. 3** — Актуально

**стор. 4 - 6** — Вчимося долати кіберзагрози. Про участь у навчальному семінарі

**стор. 7 - 8** — Перший Чорнобильський: у заручниках системи

**стор. 9 - 12** — Фестиваль «Золота осінь Славутича»: роздуми про майбутнє постфактум

### ДАТИ І ПОДІЇ

**1 жовтня 1986 року** — Післяаварійний пуск блоку №1.

**Перший тиждень жовтня 1994 року** — У Славутичі започатковано та вперше проведено Міжнародний фестиваль молодіжної журналістики. Тоді на фестивалі побували 350 учасників. Тема фестивалю: «Хочу бачити світ щасливим!». Вперше молодіжна преса відвідала Чорнобильську АЕС.

**5 жовтня 1979 року** — Перша черга Чорнобильської АЕС у складі двох енергоблоків вийшла на номінальну потужність 2 000 МВт.

**11 жовтня 1991 року** — Пожежа на енергоблоці №2. Це стало вихідною подією для остаточного зупинення цього енергоблоку та його подальшого дострокового виведення з експлуатації.

*Відсутність прозорих методів перевірки запропонованих системами ШІ висновків та рекомендацій може поставити під сумнів їх правильність...*

див. стор 5

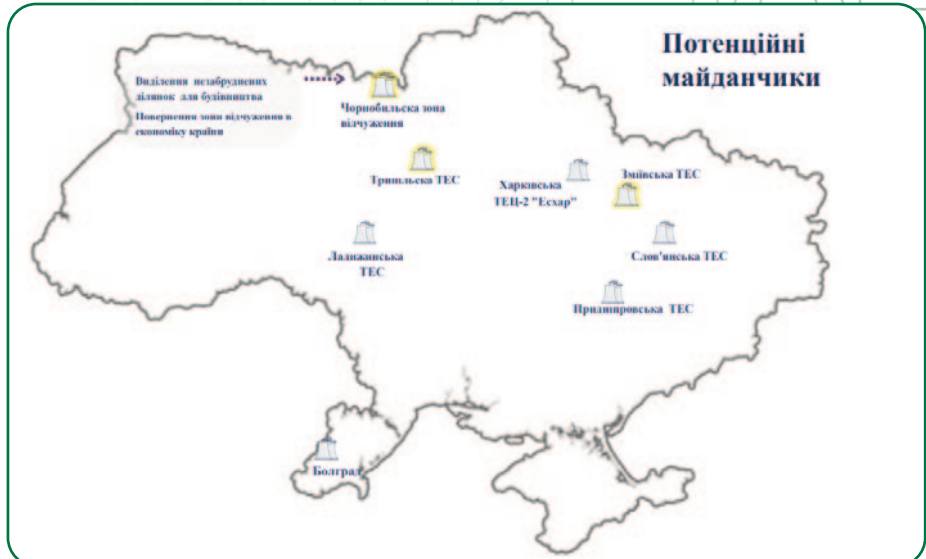


## Чорнобильську АЕС розглядають як майданчик для розміщення малих модульних реакторів

3 жовтня на Чорнобильській АЕС відбулася друга виїзна нарада для розгляду запропонованих ДСП ЧАЕС потенційних майданчиків для розміщення малих модульних реакторів (ММР) та питань землевідведення.

Гості відвідали декілька локацій у зоні відчуження та на ЧАЕС, після чого, власне, відбулася нарада, метою якої було визначення придатності цих локацій для майбутнього будівництва ММР.

Малими модульними реакторами вважаються реакторні установки, які мають встановлену електричну потужність 10-300 МВт, або теплову потужність менше 1000 МВт. та є модульними — це дозволяє збирати системи та компоненти на заводі та перевозити їх єдиним блоком на місце встановлення.



відповідну кваліфікацію, знати нормативно-правову базу, пов'язану з атомною енергетикою, та, якщо він буде безпосередньо керувати реакторною

установкою, отримати ліцензію відповідно до Закону України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії».



Необхідна кількість персоналу залежить від конкретної технології реакторної установки ММР, проте, вона буде меншою порівняно з реакторами великої потужності — за рахунок збільшення автоматизації та широкого впровадження пасивних систем безпеки.

Зважаючи на наведені вище чинники, Чорнобильська АЕС та адміністрація зони відчуження запропонувала певні об'єкти чорнобильського майданчика для розгляду у якості локацій для будівництва малих модульних реакторів. Після огляду їх переваги та недоліки було обговорено учасниками наради.

Оскільки «Енергетична стратегія України» передбачає будівництво нових енергоблоків з використанням технології ММР, то АТ «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» підписало низку меморандумів про співпрацю із визнаними світовими лідерами в галузі впровадження технологій ММР, зокрема, з компанією Witkowitz Atomica, Holtec International, Westinghouse Electric Company, NuScale Power.

ММР є реакторними установками, відповідно, діяльність пов'язана з ними, є діяльністю в сфері ядерної енергетики. Персонал, який буде залучено до будівництва, а також персонал, який здійснюватиме експлуатацію, повинен мати





## Вчимося протистояти кіберзагрозам



Наприкінці вересня представники ЧАЕС та інших підприємств, підприємств Державного агентства з управління зоною відчуження, взяли участь у навчальному курсі з безпеки знань, перевірки наукових досліджень та кібербезпеки. Захід організували співробітники Міжнародного науково-технологічного центру (МНТЦ/ISTC) спільно з американською організацією Coalescion та Державним департаментом США.

Протягом двох днів учасники занурилися в корисну інформацію, інтерактивні заняття та «мізкові штурми». Тренери — д-р Ерік Говелл, д-р Андреа Віскі, Анне Гаррінгтон, Алла Емець, Трістен Купер, Леся Дубчак, Моххамед Аль-Шараа та Володимир Давидовський — після тематичних презентацій запропонували учасникам виконати ситуаційні завдання.

Тематика тренінгів була особливо актуальною для України в умовах російсько-української війни. Під час навчання розглядалися шляхи уникнення кіберризиків та конфлікту інтересів, забезпечення захисту власних текстів від плагіату, трансферу технологій, роботи із технологіями зі штучним інтелектом тощо.

Як розповів провідний фахівець з питань безпеки (інформаційно-комунікаційні технології) ЦТАВ Вадим ЧЕРПАК, який брав участь у навчанні від Чорнобильської АЕС, особливо цікавими виявилися питання передачі технологій подвійного призначення, пов'язані з цим ризики та їх оцінка:

— Йшлося про інструменти оцінки ризиків для посилення безпеки, зок-

рема у науково-дослідній діяльності. Чимало говорили про тренди у сфері кібербезпеки, зокрема, і про штучний інтелект. Звісно, на навчанні ми знаходили рішення тих чи інших проблем, пов'язаних із згаданими трендами.

Розглянули значну кількість засобів особистої кібергігієни користувачів інформаційних мереж. Організатори заходу приділили велику увагу загальним стандартам та найкращим світовим практикам уникнення кіберпасток, а також конфліктів інтересів.

Окрема тема навчання — захист інтелектуальної власності та комерціалізація.

— *Напевно, слухачам було наведено конкретні приклади загроз, пов'язаних із сучасними технологіями та штучним інтелектом? Як вони можуть використовуватися у зловмисних цілях?*

— Теми тісно перепліталися і переходили одна в одну. Навіть спікери відмічали, як думки з обговорення однієї теми чи кейсу, ставали підводкою для наступного блоку.

Не став винятком й розділ про штучний інтелект. Адже цей інструмент,





як і будь-який інший, в сучасному світі може стати інструментом як на боці добра, так і на боці зла.

Відсутність прозорих методів перевірки запропонованих системами ШІ висновків та рекомендацій може поставити під сумнів їх правильність, а відтак, і практичну цінність. Це фактично означає, що системи ШІ стають частиною сукупності заходів інформаційної війни, як такі, що спрямовані на поширення сумнівних неперевіраних відомостей та звичайних фейків, або навчають неправильної моделі.

Уявіть що через спотворений набір даних, на яких навчається ваша модель нейронної мережі, в подальшому, у відповідний момент, вона видасть так само спотворений результат чи рішення.

Водночас у сучасних інструментах захисту ШІ допомагає аналізувати великі масиви інформації, знаходити та аналізувати відхилення чи аномалії та сигналізувати про це (зокрема в ранньому виявленні вразливостей), робити прогнози й передбачення в інструментах дата-аналітики, тощо.

— *Яка вправа, котру під час навчання довелося виконувати особисто вам, могла б бути корисна широкому колу користувачів Чорнобильської АЕС?*

— Наприклад? Загалом, усі кейси були цікаві й корисні. Проте, було й таке, з



чим доводиться стикатися кожному користувачу, припустимо, електронної пошти.

Під час однієї вправи потрібно було подивитися на електронний лист та вказати на сумнівні фактори, які його компрометують. Простіше кажучи, розпізнати фішинг. Я знайшов маленьку помилку, що заключалася у одній пропущеній літері в електронній адресі відправника.

Фактично це була підроблена електронна адреса, яка компрометувала весь лист від початку навіть без необхідності читати текст в тілі самого листа.

До речі, моя уважність вразила спікера, оскільки під час попередніх тренінгів цю помилку ніхто не помітив. При цьому, це те, з чим кожен користувач може стикнутися щоденно, і результати неухватності можуть коштувати дорого.

— *Як, на вашу думку, цей захід допоможе у забезпеченні кібербезпеки на підприємствах атомно-енергетичного комплексу України?*

— Напрямок кібербезпеки розвивається дуже динамічно і технологічно. Наразі українським фахівцям з кіберзахисту дедалі частіше доводиться шукати шляхи співробітництва з аналогічними організаціями світового співтовариства, адже у своїй роботі вони зіштовхуються з численними труднощами та не мають можливості самотужки розібратися з усіма проявами внутрішніх і зовнішніх загроз національній безпеці України в інформаційному та кіберпросторі.

Нетворкінг та персональні контакти з обміном досвідом під час кава-брейків — це неоціненні можливості для професійного спілкування.

Про що розмовляли? Про дуже практичні речі.

Хакерські атаки стали буденністю не лише державних установ чи сервісів, але й комерційних компаній, тому важливо ефективно будувати захищену інфраструктуру і обмінюватися досвідом з лідерами у сфері кібербезпеки.





У буденному житті практично неможливо поспілкуватися із експертом з кіберзахисту. У світі визнаними лідерами у цій царині є США. Навчальний курс надав таку можливість.

До речі, як йшлося на тренінгу, слід перевіряти партнерів уважно, адже потенційний партнер може виявитись представником чи партнером країни агресора або ворога, і тоді наші надбання, результати плідної праці, можуть стати інструментом вже проти нас.

**— Які практичні методи посилення безпеки та захисту дослідників у кіберпросторі ви вважаєте найбільш ефективними?**

— Це не таке просте питання як здається на перший погляд, адже все залежить від конкретного кейсу і оцінки ризиків втрати того, що ви хочете захистити.

Універсальної «пігулки» немає. Наприклад, на тренінгу ми обговорювали кейс захисту доступу до банківського рахунку. Якщо у вас на ньому знаходиться 100 гривень, то достатньо виконувати прості правила кібергігієни: не використовувати інтернет-банкінг в публічних незахищених мережах і таке інше.



альному стані значно перевищить суму, яку ми збираємося зберігати завдяки усім цим заходам.

Інша ситуація, коли на рахунок буде 100 мільйонів гривень — відповідно, обачність і методи захисту мають бути більш серйозні, оскільки ризики інші і вартість даних інша.

Але одну важливу пораду я би надав усім: тренуйте критичне мислення і піддавайте все здоровим сумнівам,

кожне джерело інформації потребує перевірки в кожному конкретному випадку.

**— Які конкретні знання або навички, отримані на тренінгу, ви вже застосовували або плануєте застосовувати на нашому підприємстві?**

— Ми завжди знаходимось в рамках та обмеженнях при реалізації якогось проєкту чи виконанні завдання. Це ж стосується і ресурсів, незалежно чи це стосується фінансування, людських ресурсів, технічних засобів тощо.

На тренінгу експертом Еріком Говелом (провідним менеджером програм COALESCION) було запропоновано гарну методику із залучення додаткових ресурсів. Окрім того, експерти поділилися із учасниками навчання інсайтами щодо пошуку можливих джерел фінансування, що зараз особливо важливо для реалізації проєктів та впровадження інструментів задля посилення кіберстійкості, зокрема, й нашого підприємства.

І тут маю підкреслити, що нам, українцям, було дуже приємно відчувати дух підтримки, який панував на усіх сесіях заходу. Від іноземних учасників часто звучало: «Слава Україні!», а тренери відверто висловлювали свою проукраїнську позицію та засуджували агресію росії.



Для такої суми немає сенсу будувати дороговартісну ешелоновану систему захисту мережі, адже витрати на її створення та підтримку в акту-

особливо перед тим, як розпочати аналіз отриманої з будь-якого джерела інформації та прийняти на її основі якісь рішення. Пам'ятайте, що

## Перший Чорнобильський. В заручниках у системи

*В минулому номері нашої газети ми розповіли про те, що подальші проблеми при експлуатації блока №1 Чорнобильської АЕС було закладено вже під час його будівництва та монтажу обладнання.*

*Наразі ми продовжимо розмову про роль недоробок при будівництві Першого Чорнобильського у достроковому закритті ЧАЕС.*

Більш-менш широкого розголосу вже у часи незалежності України набула аварія на першому блоці, що сталася 9 вересня 1982 року. Проте, і до неї було чимало аварійних подій, які наводили на думки стосовно певного неблагополуччя на станції, зокрема й на першому енергоблоці.

Загалом від початку експлуатації атомної електростанції у 1977 році та до моменту енергетичного пуску у грудні 1981 року 3-го енергоблока на ЧАЕС сталося 29 аварійних зупинок, з них 8 — з вини обслуговуючого персоналу, а інші — з різних технічних причин.

Так, у жовтні 1981 р. Управлінням КДБ по місту Києву та Київській області було підготовлено доповідну записку на адресу Комітету держбезпеки УРСР, в якій аналізувалася надійність контрольно-вимірювальних приладів системи захисту ЧАЕС.

Ґрунтуючись на результатах розслідувань випадків аварійних зупинок, контррозвідники висловлювали занепокоєння тим, що електрообладнання, контрольно-вимірювальні прилади, що використовуються на електростанції за якістю не відповідають вимогам надійності, потребують доопрацювання інститутами-розробниками та заводами-виробниками.

Несправність схем живлення різних систем управління реактором та релейно-контрольних блоків, недолугість системи управління та захисту (СУЗ) реактора типу РБМК-1000, відмови у роботі системи «Шторм» (для вимірювання та контролю витрат води в технологічних каналах реактора), конструкторські недоробки турбіни «К-500-65/3000» призводили до порушень ритму роботи



Чорнобильської АЕС.

У доповідній записці відзначалося, що питання ненадійності та недосконало-сті деяких елементів систем управління та контролю реактором типу РБМК-1000 неодноразово порушувались перед проєктною організацією «Гідропроект» (м. Москва), ВПО «Союзатоменерго», Міністерством енергетики та електрифікації СРСР, «проте воно досі не вирішене».

У службовому документі також зауважувалося, що «на станції немає чіткого графіка проведення профілактичних ремонтів контрольно-вимірювальних приладів, що не дає можливості у випадку аварії встановити особу, яка востаннє здійснювала ремонт».

Інформацію співробітників обласного управління КДБ про якість контрольно-вимірювальних приладів, покликаних забезпечити безаварійну роботу станції в центральному апараті КДБ УРСР вважали за доцільне лише перепроверити за допомогою інших оперативних джерел.

А потім прийшов лютий 1979-го. Тоді сталася подія, яку б ми сьогодні назвали маркером небезпеки, що вказував на існування можливостей виникнення глобальних надзвичайних ситуацій техногенного характеру.

18 лютого о 23.40 на ЧАЕС через спра-

цювання автоматичного захисту «АЗ-5» був аварійно зупинений перший енергоблок.

Технічною комісією, створеною адміністрацією станції, було встановлено, що причиною зупинки блока стало відключення головних циркуляційних насосів, які подають воду для охолодження атомного реактора.

Усю провину було покладено на співробітників Ленінградського проєктного інституту, які заклали в документацію технічно недосконалий дренажний пристрій.

Про наслідки аварії, які призвели до недоотримання 11.5 млн кВт електроенергії контррозвідники поінформували партійні інстанції та голову КДБ УРСР В. Федорчука, який передав службову записку начальнику 2-го Управління КДБ УРСР «для розгляду».

Детальне обстеження відповідного обладнання на інших блоках, щоб встановити, чи немає й там подібних вад, проведено не було. Та й які там перевірки, коли у квітні 1979-го, за півтора року після пуску Чорнобильська АЕС виробила перші десять мільярдів кВт-годин електроенергії!

Наприкінці червня 1979 року КДБ УРСР отримав оперативні дані про аварійну ситуацію в цеху хімовдоочищення ЧАЕС,





яка склалася внаслідок неякісного виконання гідроізоляційних робіт. Цей інцидент ЦК КПУ залишив без належного реагування.

Нерозслідувані, невідрефлексовані події йшли по зростаючій траєкторії. Потенційно небезпечна для здоров'я персоналу атомної станції позаштатна ситуація сталася 19–20 квітня 1981 року. Внаслідок несвоєчасного вжиття начальником зміни ЧАЕС заходів щодо припинення витоку активних вод з трубопроводу першого енергоблока відбулося радіоактивне забруднення ділянки санітарної зони атомної електростанції, пло- щою 180 кв. метрів.

Відтермінована у часі перевірка організації експлуатації Чорнобильської АЕС комісією всесоюзного виробничого об'єднання «Союзатоменерго» мала формальний характер. Та й якою вона могла бути? Лише за рік до того ЧАЕС стала носити ім'я «вождя світового пролетаріату володимира лєніна». Підприємство мало виглядати бездоганно.

Подальші події довели: виглядати не означає бути.

9 вересня 1982 р. о 18 годині 18 хвилин, під час пробного пуску (після капітального ремонту) реактора 1-го енергоблока стався розрив технологічного каналу, що призвело до викиду радіоактивних речовин у довкілля.

У результаті проведеного аналізу створеної відомчої комісії, сумарна активність бета-випромінюючих радіонуклідів на промайданчику станції пере-

вищувала природні рівні в десятки разів, а в районі села Чистогалівка, яке розташоване за 5 кілометрів від ЧАЕС, в сотні разів.

Незважаючи на існуючу небезпеку в радіаційному плані для персоналу станції та навколишніх населених пунктів, інформацію про надзвичайну ситуацію техногенного характеру було засекречено для громадськості.

Внаслідок тримісячного простою першого енергоблока недовироботок електроенергії склав 1,8 млрд кВт-годин, а збиток у грошовому еквіваленті — понад 33 млн. рублів. Актом розслідування, складеним комісією ВПО «Союзатоменерго», було виявлено близько 20 грубих порушень технологічного регламенту з експлуатації I та II черг ЧАЕС, що свідчило про пряму відповідальність за аварію персоналу станції.

I ні-чо-го. Оргвисновків, окрім позбавлення «стрілочників» премій, зроблено не було. Та й які оргвисновки, частиною яких мало бути почергове зупинення блоків для обстеження обладнання, аналогічного тому, на котрому вже сталися аварійні ситуації, коли станція впевно йшла на рекорд: у серпні 1984-го, менше ніж через 7 років після запуску, на Чорнобильській АЕС вироблено 100 000 000 000 кВт-годин електроенергії.

Які такі оргвисновки та позапланові зупинення блоків, коли триває соціалістичне змагання з ЛАЕС, у якій схожі проблеми та на якій схожі аварійні ситуації, але блоки не зупиняються й кіловати виробляються за графіком!

Що цікаво, українське КДБ в ці роки вперто та наполегливо сигналізує до Москви про небезпечність ситуації на ЧАЕС. Те, як ці повідомлення ігноруються союзним центром мимоволі нашо- вхують на два парадоксальних висновки.

По-перше, не настільки воно вже й усе- сильним було те КДБ на тлі радянської системи, яка поступово та непомітно, але неухильно йшла «у рознос». По- друге, ймовірно, аналогічні повідомлення надходили з усіх радянських АЕС, тому й не викликали якогось занепо- коєння.

Отже, виникнення аварії на ядерному енергетичному об'єкті зі значними на- слідками, які не вдасться приховати зав- дяки їх масштабу, було лише питанням місця і часу, обумовленими певними миттєвими обставинами. І просто при- мхою долі це сталося на ЧАЕС, оскільки могло статися будь-де.

Згаданий вже в цьому матеріалі (номер «Новин ЧАЕС» від 30.09.2024 року) **Віктор Федорович ГУМІН, колишній ін-женер реакторного цеху, ВІУР**, розпо- відаючи про післяаварійні пуски блоків, зазначив:

— Ми тоді більше переймалися та нер- вували, ніж під час енергетичного пуску в 1977-му. Чому? Все просто: у нас вже були ускладнення на апаратах після ремонтів, і аварія була, а після вибуху на 4-му взагалі було лячно — ми ж вже ро- зуміли, що кожна помилка може при- звести до жаклих наслідків.

Проте, тоді усе пройшло вдало. 1 жовтня 1986 року, о 16:47, енергоблок №1 під- ключили до мережі.

Знову про надзвичайну подію на Чорно- бильській АЕС стало відомо 11 жовтня 1991 року. Тоді внаслідок пожежі на дру- гому енергоблоці було пошкоджено об- ладнання машинного залу другого та першого енергоблоків, а також зруйно- вано покрівлю машзалу над ним.

Внаслідок цієї події було ухвалено рі- шення про остаточне зупинення блоку №2, а в 1996-му, після підписання Меморандуму про взаєморозуміння із країнами Великої Сімки, остаточно зупинили й блок №1. Перша черга ЧАЕС припинила генерацію. Жоден з блоків черги не випрацював свій проєктний ресурс.

До остаточного останова станції зали- шалося 4 роки.



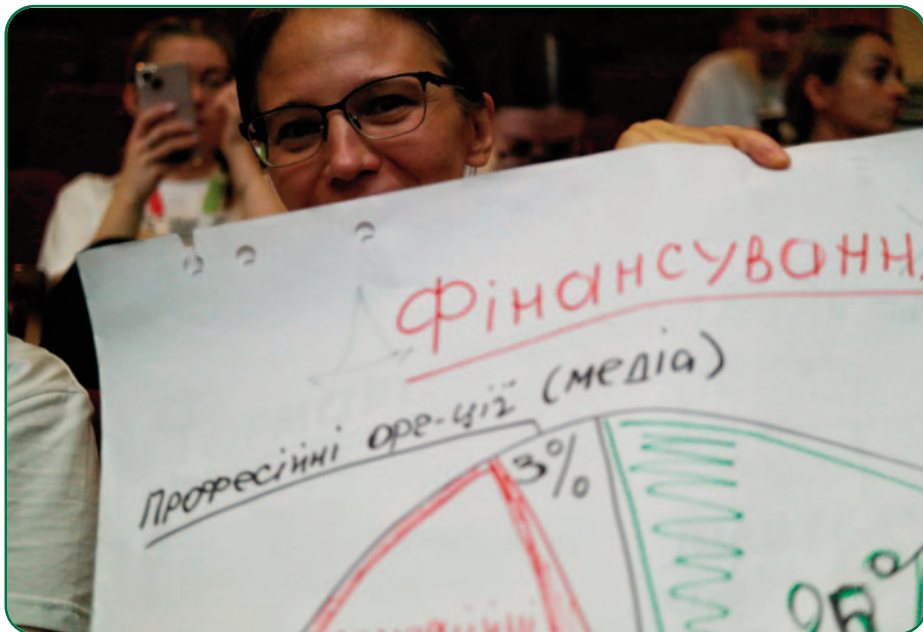
## ЗОСя: роздуми про майбутнє постфактум

*Отже, розмова про Молодіжний фестиваль демократії, творчості, телебачення та преси «Золота осінь Славутича» — 2024, який наприкінці вересня відбувся у Славутичі у 31 раз.*

*Нагадаємо, що цей фест точно не чужий Чорнобильській АЕС, оскільки вона разом із владою міста енергетиків далекого вже 1994 року стояла біля витоків його створення. Власне, започаткування фестивалю мало суто прагматичне значення: промоушн Славутича та ЧАЕС в умовах «цивілізованого розлучення» країн, котрі свого часу входили до складу радянського союзу.*

Для того, щоб зрозуміти актуальність таких дій, треба трохи зануритися у не таку вже й давню історію України.

Атом-містечку, яке прийняло першу ЗОСю, на той момент було лише 7 років. Зовсім нещодавно до нього з'їхалися фахівці ядерної галузі з усіх кінців сср, переважно, з міст та містечок, які тим чи іншим чином були пов'язані із радянською «атомкою». В 1991 році радянський союз розпався, і за наступні роки станція почала втрачати фахівців, котрі приїхали до Славутича, з республік, що раптом стали незалежними країнами. Про від'їзд замислювалися багато хто, навіть нещодавно отримане чудове новеньке житло не ставало тим важелем, який пе-



ресилував реальність поступової втрати зв'язків із так званою «малою батьківщиною».

Дозволити втрату кваліфікованого персоналу ЧАЕС собі не могла. Протягом двох років після Чорнобильської катастрофи з ЧАЕС вже звільняли значну кількість працівників: дехто отримав несумісну із подальшим перебуванням на майданчику станції дозу опромінення, дехто не схотів розлучатися з житлом, отриманим після аварії в Києві.

Саме тоді й приїхали до Славутича працівники з усіх усюд колишнього сср. У

разі масового відтоку людей підприємство не змогло б поновити колектив, оскільки енергетиків-атомників вищі України тоді ще практично не готували.

Різноманітні фестивалі, започатковані на той час у Славутичі, були однією із складових політики підприємства та міської влади, спрямованих на утримання персоналу.

Це, так би мовити, соціальна причина створення ЗОСі. Були й інші. Серед них — політичні та політико-економічні. Якщо коротко, то у постчорнобильських умовах як українська, так і світова спільнота зі зрозумілою недовірою ставилися до атомної енергетики загалом, та подальшої експлуатації ЧАЕС, зокрема.

З одного боку, наявність енергетичних потужностей ЧАЕС були вкрай необхідні Україні, яка почала вибудовувати власну незалежну економіку.

З іншого боку, і українські громадяни, і західний світ здригалися при одній лише назві Чорнобильської АЕС. Громадськість вимагала закриття не лише ЧАЕС, а й усіх атомних станцій країни. Захід, який надавав Україні економічну допомогу у тих надскладних умовах, тиснув на український уряд щодо закриття станції. Олії у вогонь ядерних фобій підлила й аварія, що сталася на ЧАЕС у жовтні 1991 року.





На тлі згаданих обставин Чорнобильська АЕС потребувала створення позитивного іміджу успішного підприємства, а Славутич — іміджу міста, безпечного для життя, бізнесу та розвитку культурного простору. Дитячий фестиваль, акцентований на журналістиці, був саме те, що потрібно.

Навіщо такий тривалий екскурс у історію? Тому, що з того часу ніщо, власне, не змінилося: ЧАЕС та Славутич, як і раніше, потребують позитивного іміджу та промоушену, і ЗОСя може традиційно на це працювати. Може, але не працює. І причин тому чимало.

### Фінансові

Питання фінансування фестивалю виникло практично одразу після зупинення останнього з генеруючих блоків станції. З того моменту ЧАЕС із донора для державного бюджету стала його реципієнтом.

Звісно, керівництво станції завжди знаходило шлях, щоб підтримати фестиваль матеріально, але дедалі це було робити усе важче.

До спонсорства активно долучалися славутицькі підприємства, Атомпрофспілка загалом, та ППО ЧАЕС зокрема, НАЕК «Енергоатом» та його відокремлений підрозділ «Атомремонтсервіс». Проте, з кожним роком це було робити усе важче й важче.

Особливої гостроти проблема фінансування набула з початком пандемії covid-19 та повномасштабного вторгнення росії до України.



### Соціальні

Початок 90-х років, і особливо друга половина цього десятиліття, — період бурхливого розквіту ЗМІ. Замість однієї-двох суворо партійних газет радянського часу, що виходили в обласних центрах, та декількох центральних видань — з великими тиражами, проте безальтернативних ідеологічно, а відтак, й інформаційно, — суспільство отримало специфічний інформаційний вал. Нерідко засновані на місцях ЗМІ були відверто жовті, нерідко відверто «джинсовані», але на них був суттєвий попит, оскільки їх інформаційна політика будувалася переважно на місцевому матеріалі.

Увесь цей вал потребував фахівців, які мали збирати, опрацьовувати та вида-

вати на шпальта та до ефірів новини та розлогі теми стосовно життя того чи іншого регіону.

Був попит на тих, хто вміє писати, верстати, знімати та монтувати — звісно, з'явилися й пропозиції. Які тільки виші у той час не намагалися готувати працівників ЗМІ! Зрозуміло, що про якісь професійні стандарти при такій підготовці геть не йшлося.

З одного боку, суспільство було ідеальним споживачем будь-якої інформації, постійно продукуючи подальше зростання попиту. З іншого, надмірна кількість ЗМІ сама собою провокувала жорстоку конкуренцію як серед професійних журналістів, так і серед ЗМІ в цілому.

Іншими словами, суспільство вимагало подальшого розвитку ЗМІ, а молодь, яка мріяла про журналістську діяльність, бачила лише красиву картинку популярності, але не мала жодного уявлення про те, яких витрат сил, емоцій та часу вимагає професія.

З цього погляду ЗОСя ідеально відповідала запиту суспільства — і вона народилася.

### Сучасність

За тридцять років існування фестиваль зовні змінився кардинально, проте, як це не дивно, дещо закоснів із середини, фактично виконуючи громадський запит 90-х — початку 2000-х років.

Відтак, вже декілька останніх років навколо проведення ЗОСі точилися жваві дискусії, чи варто його взагалі прово-





дити, оскільки витрати на проведення зростають, а практична користь для Славутича та його громади (у царині промоушена міста та ЧАЕС) останнім часом впевнено наближається до нуля.

З іншого боку, сьогодні суспільство, як ніколи раніше, потребує фахових медійників, котрі в рамках свого професійного буття здатні вправно та дієво протистояти викликам інформаційної війни, яку агресор-росія веде проти України. Веде й, здається, перемагає у ній.

А ще ж є питання до представників журналістського цеху стосовно відвертого «джинсування» певних тем, ігнорування та/або замовчування гострих та незручних питань суспільного життя, нехтування базовими професійними та етичними засадами професійної діяльності. І усе це потрібно обговорювати з молоддю, яка бачить своє майбутнє у ЗМІ, вже зараз, задовго до моменту остаточного вибору.

Врешті-решт після тривалих суперечок усіх, хто протягом минулих років був причетним до організації ЗОСі та її наповнення змістом, було ухвалено рішення замість традиційного фестивалю з конкурсною програмою провести форум з аналогічною назвою.

До участі у форумі було запрошено представників ЗМІ та найактивніших ЗОСівців минулих років — загальною кількістю 40 осіб, 20 дорослих і 20 під-



літків.

Тему форуму було обрано промовисту: «Трансформація починається з мене». Протягом двох днів учасники фестивалю з'ясовували, чи може ЗОСя набути нових сенсів, які дозволять, використовуючи розкручений та відомий в Україні бренд, внести у фест нові сенси та зміст.

Поставлене завдання доволі складне, оскільки зміни професійних медійних підходів мали бути вигідні та невитратні для міського бюджету, оскільки на спонсорську допомогу у воєнних та повоєнних умовах розраховувати об'єктивно не випадає.

Форумчани, об'єднавшись у 6 команд, запропонували низку рішень, значна частина з яких може бути реалізована навіть у поточних умовах і надасть професійній лінії фесту змістів, котрі осучаснять конкурсну частину ЗОСі й зроблять з приємної тусовки, на яку вона почала перетворюватись останні роки, фаховий проєкт з медійної профорієнтації.

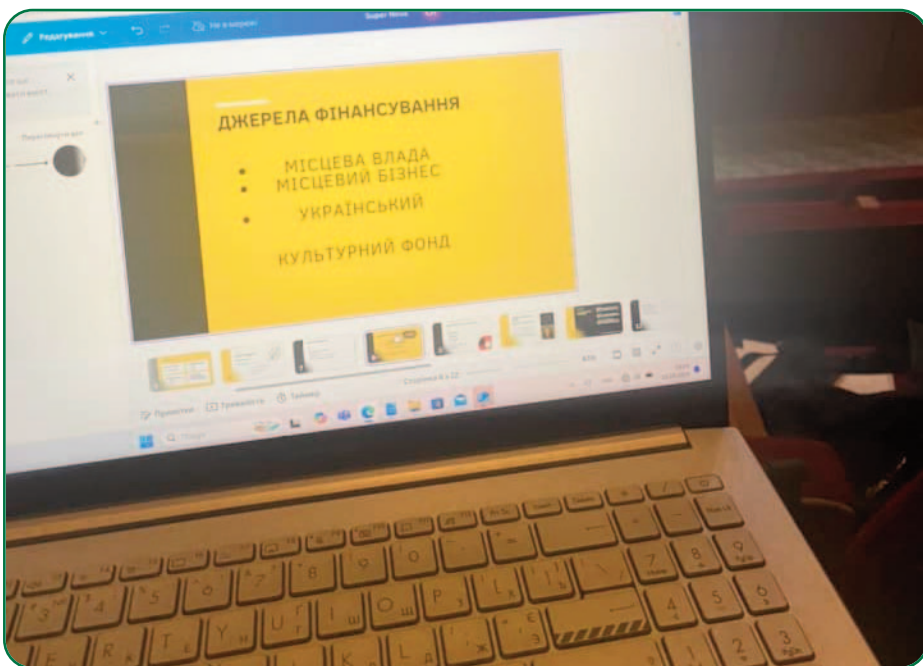
В рамках цього проєкту славутицька громада має отримати цікаві й сучасні брендовані рекламні продукти — звісно, якщо до цього буде докладено певних організаційних зусиль.

Найвужчим місцем, як і раніше, залишається фінансування. Воно однозначно не може здійснюватися за старою схемою, де основний упор робився на кошти міського бюджету та залучення спонсорської допомоги.

Абсолютно зрозуміло, що сучасний шлях фінансування фестивалю — це поділ його на окремі проєкти з окремим фінансуванням грантовими коштами, які сьогодні виділяють числені західні ресурсні фонди на розвиток громадянського суспільства та демократичних засад в Україні.

Інше питання — чи знайдуться в Славутичі ті, хто візьметься за це непросте й дуже відповідальне завдання.

Невизначеною залишилася доля найпомітнішої частини ЗОСі — концертів творчих колективів.



З одного боку, вони створювали певний святковий розважальний фон саме для мешканців міста, з іншого — ця частина є геть витратна, й навряд чи зможе бути іншою у найближчому окресленому майбутньому. І не факт, що в поточній скруті ми можемо це собі дозволити коштом міського бюджету.

Варто підкреслити, що в цьому випадку мова йде про колективи, запрошені до участі у творчій програмі з інших міст — про славутицьких аматорів мова не йде, оскільки не містить у собі витратної складової.

Власне, розмови в ході форуму увесь час тим чи іншим чином крутилися навколо питання, за що саме варто заплатити з місцевих коштів, а за що ні.

Що цікаво, ці питання давно вже пройшли усі інші більш-менш поважні фестивалі як в Україні, так і на пострадянському просторі.



І те, що нам усе ще здається майже крамолою, — домогтися того, щоб розкручений бренд ЗОСя почав

приносити доходи до міського бюджету, а не збільшувати його витратну частину, — безболісно реалізовано в інших.

#### Замість резюме

*Безліч накиданих цьогорічними форумчанами, як то кажуть, на живу нитку, ідей, безумовно мають право на життя та шляхи реалізації.*

*Інше питання, чи зможе громада Славутича організуватися для усієї тієї грандіозної роботи, яка передуватиме ЗОСі-2025.*

*Чи схочемо ми цього? Чи потрібна нам ЗОСя — не така, як зараз чи колись, а в принципі.*

*І ніхто, окрім часу, на це питання не відповідь.*



## НОВИНИ ЧАЕС

Офіційне видання  
ДСП «Чернобильська АЕС»

Відповідальний за випуск: Віталій Медвідь

Над номером працювали: Майя Руденко,  
Анастасія Єрашова, Денис Ланько

Зворотній зв'язок:

m.rudenko@chnpp.gov.ua

+380 4593 441 50

Ukraine  
NOW ua

Видання засновано у 1995 році. Видається на виконання ст. 10. «Права громадян та їхніх об'єднань на одержання інформації у сфері використання ядерної енергії та радіаційної безпеки» Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» та на підставі ч.3 ст. 15 Закону України «Про медіа».